

Via Campesina is 's werelds belangrijkste internationale beweging van kleine boeren en verdedigt het recht op voedselsoevereiniteit. Opgericht in 1993, is Via Campesina uitgegroeid tot een van de grootste organisaties in de beweging tegen neoliberale globalisering. De opkomst van de organisatie is een uiting van het verzet van kleine boeren tegen de rampzalige gevolgen van het neoliberale beleid van organisaties als de Wereldhandelsorganisatie.

In 1996, gelijktijdig met de World Food Summit, bracht Via Campesina voedselsoevereiniteit naar voren als een alternatief voor onrechtvaardige en uitbuitende manieren om voedsel te produceren. Het alternatief van Via Campesina is lokale kennis van boeren en traditionele manieren van werken te combineren met nieuwe technologieën en kennis. Schaalverkleining en het kritisch heroverwegen van de wereldwijde voedselproductie maken meer democratische vormen van voedsel productie en distributie mogelijk.

Een feministisch perspectief

In de loop van de tijd heeft Via Campesina een feministisch perspectief geïntegreerd in zijn werk. Er wordt gestreefd naar gendergelijkheid binnen de organisaties en naar allianties met feministische groepen als de internationale World March of Women. Voor Via Campesina is de feministische strijd verdeeld over twee niveaus. Ten eerste het verdedigen van de rechten van vrouwen, binnen de organisatie en in de samenleving in het algemeen. En ten tweede de strijd van vrouwelijke kleine boeren, samen met collega's, tegen het neoliberale landbouwmodel.

Het feministische werk in Via Campesina heeft belangrijke stappen voorwaarts gemaakt sinds het begin van de organisatie. Zo waren tijdens de eerste internationale conferentie in Mons (België) in 1993 alle gekozen coördinatoren nog mannen en in de slotverklaring werd de situatie van plattelandsvrouwen nauwelijks genoemd. Hoewel de verklaring de noodzaak om de behoeften van vrouwen te integreren in het werk van Via Campesina erkende, werden er geen mechanismen opgezet om participatie van vrouwen te garanderen. Op de tweede internationale conferentie in Tlaxcalae (Mexico) in 1996 waren 20 procent van de aanwezige vrouwen, evenveel als tijdens de eerste internationale conferentie. Om dit probleem aan te pakken werd er een speciaal vrouwencomité opgericht en werden mechanismen die een betere vertegenwoordiging en participatie van vrouwen mogelijk maakten aangenomen.

Deze stappen vergemakkelijkten de integratie van feministische analyses in Via Campesina.

Toen in 1996 tijdens de World Food Summit in Rome Via Campesina het concept van 'voedselsoevereiniteit' presenteerde, droegen vrouwen hun eigen eisen aan. Deze eisen omvatten de noodzaak om voedsel lokaal te produceren, het koppelen van menselijke gezondheid aan duurzaamheid, een vermindering van schadelijke chemische producten in de landbouw en het

promoten van organische landbouw. Daarnaast benadrukten vrouwen dat voedselsoevereiniteit niet kon worden bereikt zonder een grotere participatie van vrouwen in het bepalen van het landbouwbeleid.

Het werk van de vrouwencommissie bevorderde de uitwisseling van ideeën tussen vrouwen uit verschillende landen. Daarnaast vielen specifieke vrouwenvergaderingen samen met internationale bijeenkomsten. Tussen 1996 en 2000 richtte het werk van de vrouwencommissie zich voornamelijk op Latijns Amerika. Door training, uitwisseling en discussie met en door plattelandsvrouwen steeg de participatie van vrouwen aan activiteiten van Via Campesina op alle niveaus.

In oktober 2000, vlak voor de derde internationale conferentie van Via Campesina in Bangalore (India), werd de eerste internationale bijeenkomst van vrouwelijke boeren georganiseerd. Dit maakte een grote participatie van vrouwen in Via Campesina mogelijk. De vergadering stelde enkele prioriteiten vast: ten eerste dat in alle beslissingsniveaus en activiteiten van Via Campesina de helft van de betrokken personen vrouwen moeten zijn. Ten tweede het versterken van het vrouwencomité en tot slot het verzekeren dat de documenten, trainingen, evenementen en toespraken van Via Campesina geen seksistische inhoud bevatten.

Deelnemers van de conferentie kwamen overeen om de structuur van de organisatie te veranderen om zo gelijke deelname van vrouwen te garanderen. Zoals Paul Nicholson van Via Campesina opmerkte: '(in Bangalore) werd duidelijk dat de gelijkheid van mannen en vrouwen in vertegenwoordigende posities in de organisatie tot veel discussie en nadenken over de rol van vrouwen had geleid. Het gender perspectief werd serieus genomen, en niet alleen wat betreft het gelijk delen van verantwoordelijkheden, maar ook wat betreft de wortels en gevolgen van het patriërchaat en geweld tegen vrouwen op het platteland.' Deze aanpak dwong organisaties die lid zijn van Via Campesina op nationaal en regionaal niveau hun werk te herzien om de rol van vrouwen te versterken.

Als onderdeel van de vierde internationale conferentie in Juli 2004 in Sao Paulo, Brazilië, bracht de internationale vergadering van boerinnen meer dan 100 vrouwen uit 47 verschillende landen van alle continenten samen. De belangrijkste actiepunten die tijdens de vergadering naar voren kwamen waren acties tegen fysiek en seksueel geweld tegen vrouwen en voor gelijke rechten en investeringen in onderwijs. Zoals de slotverklaring stelde: 'Wij eisen ons recht op een waardig leven, respect voor onze seksuele en reproductieve rechten en onmiddellijke maatregelen tegen alle vormen van fysiek, seksueel, verbaal en psychologisch geweld.... We dringen er bij alle staten op aan om maatregelen te nemen om onze economische zelfstandigheid te garanderen en toegang tot land, gezondheidszorg, onderwijs en een gelijkwaardige sociale status te verwerven.'

In oktober 2006 vond het wereldcongres van vrouwen van Via Campesina in Santiago de Compostela, Spanje plaats. De deelnemers waren onder meer vrouwen van boerenorganisaties uit Azië, Noord Amerika, Europa, Afrika en Latijns Amerika. Het doel van de bijeenkomst was om een plan van aanpak te maken om gelijkwaardigheid van vrouwen in de boerenbeweging te bereiken.

Zoals een van de deelnemers er op wees stonden de vrouwen van Via Campesina voor drie uitdagingen:

- 1) een feministische visie op de rol van kleine boeren deel te maken van gangbare feministische analyses;
- 2) verder werken aan de consolidatie van de beweging van plattelandsvrouwen;
- 3) een einde maken aan schuldgevoelens over de strijd voor hogere machtsposities tegenover mannen.

Het wereldcongres van vrouwen van Via Campesina benadrukte de noodzaak van het versterken van de positie van vrouwen in Via Campesina. Voorstellen waren onder meer een wereldwijde campagne tegen geweld tegen vrouwen en werken aan de erkenning van het recht van plattelandsvrouwen op gelijke toegang tot land, kredieten en de markt.

Tijdens de vijfde internationale conferentie van Via Campesina in Maputo, Mozambique in oktober 2008 werd de derde internationale vergadering van vrouwen gehouden. De vergadering lanceerde een campagne tegen alle vormen van geweld die vrouwen tegenkomen (fysiek, economisch, cultureel en door uitsluiting van macht), vormen van geweld die ook aanwezig zijn op het platteland en in boerenorganisaties.

Ondanks formele gelijkheid lopen vrouwen nog steeds op tegen allerlei obstakels wanneer ze reizen naar bijeenkomsten of deze bijwonen. Zoals Annette Desmarais opmerkt: 'Er zijn veel redenen waarom vrouwen niet deelnemen. Waarschijnlijk zijn de meest belangrijke obstakels ideologieën en culturele gebruiken die ongelijke genderrelaties en onrecht in stand houden. Bijvoorbeeld de verdeling van arbeid op basis van geslacht zorgt er voor dat plattelandsvrouwen minder toegang hebben tot het meest belangrijke middel, namelijk tijd, om als leiders deel te kunnen nemen aan boerenorganisaties. Vrouwen werken in de productie, als moeders en in de gemeenschap en hebben daarom minder tijd voor de training en het onderwijs die nodig zijn om een leidende rol te kunnen spelen.'

Ondanks een aantal overwinningen staan vrouwen voor een lange strijd, zowel binnen Via Campesina als daarbuiten.

Allianties creëren

Via Campesina heeft verschillende allianties gesmeed met organisaties en sociale bewegingen, zowel internationaal, regionaal als nationaal. Een van de belangrijkste allianties is die met de World March of Women, een prominent wereldwijd feministisch netwerk.

De twee netwerken kwamen elkaar tegen in de andersglobaliseringsbeweging. Tijdens het forum voor voedselsoevereiniteit in 2007 te Sélingué, Mali werd er een vergadering bijeengeroepen van vooraanstaande sociale bewegingen als Via Campesina, the World March of Women, en anderen om strategieën te ontwikkelen om binnen een breed scala van sociale bewegingen (boeren, vissers en consumenten) de strijd voor voedselsoevereiniteit te versterken.

Vrouwen speelden een belangrijke rol in deze bijeenkomst. Afgevaardigden uit Afrika, Amerika, Europa, Azië en Oceanië waren aanwezig en legden de verantwoordelijkheid voor schendingen van de rechten van vrouwen bij het kapitalisme en de patriarchale machtsverhoudingen.

Ervaringen en bijeenkomsten als deze smeden nauwere banden tussen beide netwerken en versterken de feministische strijd van plattelandsvrouwen. Hun strijd maakt immers deel uit van een bredere strijd tegen kapitalisme en patriarchaat.

Het huidige systeem van voedselproductie en distributie faalt in het verzekeren van voedselzekerheid. Op dit moment lijden meer dan een miljard mensen wereldwijd honger. Het huidige voedselproductiesysteem heeft zeer negatieve gevolgen voor het ecosysteem. Het geïndustrialiseerde agro-industrieel model heeft bijgedragen aan de klimaatverandering en is een van oorzaken van het ineensinken van landbouw biodiversiteit. Dit model is bovendien nadelig voor vrouwen. Het ontwikkelen van een alternatief model voor de landbouw vereist een feministisch perspectief. Voedselsoevereiniteit als alternatief tegenover het dominante model heeft een feministische insteek nodig om te breken met de patriarchale en kapitalistische logica.

Via Campesina, de grootste beweging voor voedselsoevereiniteit, erkent dit en creëert allianties met andere sociale bewegingen, vooral feministische organisaties en netwerken zoals de World March of Women, en versterkt de solidariteit tussen vrouwen uit het wereldwijde Noorden en Zuiden. Zoals Via Campesina zegt: 'Globaliseer strijd. Globaliseer hoop.'

Esther Vivas is verbonden aan het Centrum voor Studie van Sociale Bewegingen van de universiteit Pompeu Fabra in Barcelona. Dit artikel verscheen eerder op internationalviewpoint.org. Nederlandse vertaling door redactie [Grenzeloos](http://Grenzeloos.nl).